



BELENGUER, Ernest. *Vida i regnat de Pere el Cerimoniós (1319-1387)*. Lleida: Pagès editors, 2015. 368 pàgs. [17,5 x 25].

Una obra necessària. Aquesta minuciosa investigació de Belenguier ve a suplir un important forat de la historiografia a la Corona d'Aragó, un forat com és que un rei senyer de la mateixa hagués restat per cinquanta anys sense un llibre de referència que compilés tota la recerca històrica feta sobre aquest personatge.

La darrera obra que tenia per protagonista a Pere el Cerimoniós va estar composta per Ramon d'Abadal; a més, aquesta explorava en profunditat la vida del rei Pere però només en relació amb el Principat de Catalunya. Per tant un primer punt de fortalesa que hem de considerar d'aquesta obra és la seua amplitud geogràfica que mai havia estat tan important pel que a una investigació sobre el Cerimoniós es refereix.

Una altra consideració que no es pot depreciar és l'ingent tasca de reunió d'una suma importantíssima d'estudiosos de Pere el Cerimoniós en una única obra que ja podem parlar que passa a ser de referència pel que fa al coneixement profund dels esdeveniments viscuts pel rei al llarg de la seua vida. Tanmateix, hem de destacar que l'exactitud bibliogràfica varia segons el regne al que faça referència. Per als casos de Catalunya i Aragó la bibliografia és força consistent, per al cas valencià es tiren en falta alguna referència més a Agustí Rubio Vela alhora que crida l'atenció la no aparició de Leonardo Soler.

Entrant, ara sí en el contingut del llibre que ací ens ocupa, s'ha de destacar en un primer moment que aquest segueix l'esquema canònic i lògic de la presentació de la vida d'un sobirà europeu medieval. El llibre començ fent una bona introducció al regnat del rei Pere el Cerimoniós basada en una acurada anàlisi dels regnats que prèviament li antecediren. Aquesta anàlisi prèvia es centra de forma especial en els dos regnats anteriors als seus, el de Jaume II i Alfons IV, i ve convenientment dividida en aspectes econòmics, polítics i uns altres relacionats amb l'expansió territorial que la Corona venia vivint des de l'època del rei Jaume el Conqueridor.

El llibre comença inspeccionant a fons les circumstàncies de la infantesa del rei, centrant-se ben detalladament en la seua educació. Tot seguit, l'autor passa a centrar-se en l'acció de govern del rei cerimoniós dividint-la cronològicament de forma encertada. La primera sèrie d'anys que inspecciona són aquells que van des del 1336 fins al 1346, en aquesta primera part s'analitzen episodis com la guerra -que esdevindrà sistemàtica- amb Gènova, el primer casament del rei amb Maria de Navarra i finalment allò que mantindrà l'atenció del monarca i l'autor com major problema als inicis del seu regnat com és l'enfrontament amb el seu vassall i parent Jaume III de Mallorca.

El següent conjunt d'anys analitzats per l'autor són els tres que van des del 1347 fins al 1349 on tindran lloc esdeveniments d'una enorme gravetat per al monarca i la Corona com van ser les unions d'Aragó i València, els conflictes constants a Sardenya i finalment l'arribada de la Pesta a aquella illa i la seua extensió a Mallorca primer i posteriorment als territoris ibèrics del Cerimoniós.

El tercer capítol del llibre, coincidint amb la divisió temporal que fa l'autor als anys 1350-1361, promet des del seu títol un període de grans guerres que no voran el seu final l'any 1361. Aquestes guerres seran dues, d'una banda l'inici d'un moment decisiu a la disputa sarda i l'armament d'una gran armada i d'altra banda el fet més important probablement a la vida de Pere el Cerimoniós i que més en risc va posar el seu regnat com va ser la guerra amb Castella, dita dels Dos Peres.

El següent capítol compren els anys 1362-1375 i vindrà tot centrat en la guerra dels Dos Peres pel que als esdeveniments vitals del rei es refereix. Tanmateix, aquest capítol té una enorme virtut de la qual manquen en bona mesura la resta. En aquest moment, l'autor decideix aturar-se per a deixar de banda per uns moments la narració a voltes massa cronològica de la vida del monarca i centrar tot el pes discursiu en els importants canvis econòmics que es venen produint al si de l'economia reial. Amb una anàlisi, en bona mesura pegat al de l'escola de Manuel Sánchez, l'autor s'endinsa en aquest punt en una anàlisi fiscal detallat i profitós per entendre els canvis que es van produint a l'estat durant el regnat del rei cerimoniós.

Al penúltim capítol, i darrer centrat en la vida de Pere el Cerimoniós de forma cronològica, s'estudien els anys 1376-1387. Els esdeveniments que l'autor destaca d'aquesta darrera etapa de la vida del rei es centren en els seus esforços en Sicília, Atenes i Neopàtria; alhora que no abandona el tractament del mal de cap més longeu de la vida del rei com és el problema sard. A l'igual que a l'anterior capítol, l'autor torna al final d'aquest a apartar-se de la narració purament cronològica i analitza amb més detall que anteriorment les seues relacions personals dins la seua casa amb altres grans nobles del territori.

Per concloure, es decideix afegir un darrer capítol que serveix al lector per contextualitzar d'alguna forma tota la narració política centrada en la figura del rei que ha anat llegint en els capítols anteriors. L'autor amb aquest final cerca d'explicar un bon grapat de qüestions polítiques, econòmiques i socials que apareixen constantment al llibre sobre les quals al lector li manca informació. En aquesta contextualització final que fa l'autor es percep l'absència de comparació dels fets que succeeixen a la Corona d'Aragó amb altres ben similars que s'estan donant al mateix temps arreu d'Europa, podria haver sigut ben interessant una comparació de les unions aragonesa i valenciana amb altres experiències que s'estan vivint en cronologies similars dins el continent europeu.

Amb tot, el llibre ha esdevingut ja una obra de referència per als estudiosos del regnat de Pere el Cerimoniós, com treball de síntesi necessari i genuí. A més, el llibre compleix perfectament el seu màxim objectiu plantejat que no és un altre que oferir la guia més completa i actualitzada de tots els esdeveniments de la vida del rei Pere el Cerimoniós, servint com a privilegiat trampolí per a tota una futura sèrie de recerques centrades en la vida i l'obra d'aquest rei.

GUILLEM CHISMOL

(Personal investigador en formació, Dpt. H. Medieval i Tècniques Historiogràfiques, Universitat de València)

Traducción de la reseña anterior:

Una obra necesaria. Esta minuciosa investigación de Belenguer viene a suplir un importante agujero en la historiografía de la Corona de Aragón, un agujero consistente en que un rey tan importante en su ámbito no había sido estudiado desde hacía más de cincuenta años y no se había publicado ningún libro de referencia que recogiera toda la investigación histórica realizada sobre este personaje.

La última obra que tuvo como protagonista a Pere el Cerimoniós fue la compuesta por Ramon d'Abadal; la cual exploraba solo en profundidad la vida del rey Pere en relación al Principado de Cataluña. Por lo tanto un primer punto de fortaleza que debemos considerar de esta obra, es su amplitud geográfica que nunca había sido tan importante en lo que se refiere a una investigación sobre el Cerimoniós.

Otra consideración que no se puede despreciar es la ingente tarea de reunión de estudiosos de Pere el Cerimoniós en una única obra que ya podemos considerarla como de referencia en cuanto al conocimiento profundo de los acontecimientos vividos por el rey a lo largo de su vida. Asimismo, debemos destacar que la exactitud bibliográfica varía según el reino al que se refiere. Para los casos de Cataluña y Aragón la bibliografía es bastante consistente, pero para el valenciano se echa en falta alguna referencia más a Agustín Rubio Vela y llama la atención la no aparición de Leonardo Soler.

Adentrándonos ahora en el contenido del libro que aquí nos ocupa, es preciso destacar en un primer momento que este sigue el esquema canónico y lógico de la presentación de la vida de un soberano europeo medieval. El libro comienza haciendo una buena introducción al reinado del rey Pere el Cerimoniós basada en un análisis minucioso de los reinados que previamente le antecedieron. Este análisis previo se centra de forma especial en los dos reinados anteriores al suyo, el de Jaume II y Alfons IV, y viene convenientemente dividido en aspectos económicos, políticos y otros relacionados con la expansión territorial que la Corona había desarrollado desde la época del rey Jaume el Conquistador.

El libro comienza inspeccionando a fondo las circunstancias de la infancia del rey, centrándose bien detalladamente en su educación. A continuación, el autor pasa a centrarse en la acción de gobierno del rey ceremonioso dividiéndola cronológicamente de forma acertada. La primera serie de años que inspecciona son aquellos que van desde 1336 hasta 1346, en esta primera parte se analizan episodios como la guerra –que se convertirá en sistemática– con Génova, la primera boda del rey con Maria de Navarra y finalmente lo que mantendrá la atención del monarca y el autor como grave problema en los inicios de su reinado: el enfrentamiento con su vasallo y pariente Jaume III de Mallorca.

El siguiente conjunto de años analizados por el autor son los tres que van desde 1347 hasta 1349 donde tendrán lugar acontecimientos de una enorme gravedad para el monarca y la Corona como fueron las uniones de Mallorca y de Valencia, los constantes conflictos con Cerdeña, y finalmente la llegada de la Peste a dicha isla y su extensión a Mallorca primero y posteriormente a los territorios ibéricos del Cerimoniós.



El tercer capítulo del libro, coincidiendo con la división territorial que realiza el autor en los años 1350-1361, promete a través de su título un periodo de grandes guerras que finalizaran en el año 1361. Estas guerras seran dos, por un lado el inicio de un momento decisivo en la disputa sarda y el armamento de una gran armada y por el otro el hecho más importante probablemente en la vida de Pere el Cerimoniós y que más puso en riesgo su reinado como fue la guerra con Castilla, conocida como de los Dos Pedros.

El siguiente capítulo comprende los años 1362-1375 y se centra en la guerra de los Dos Pedros en cuanto a referencia a acontecimientos vitales del rey. Asimismo, este capítulo tiene una enorme virtud de la que adolecen en buena medida el resto. En este momento, el autor decide dejar de lado por unos momentos la narración demasiado cronológica de la vida del monarca y centrar todo el peso discursivo en los importantes cambios económicos que se vienen produciendo en el seno de la economía real. Con un análisis, en buena medida adosado al de la escuela de Manuel Sánchez, el autor profundiza en este punto en un análisis fiscal detallado y provechoso para entender los cambios que se fueron produciendo en el estado durante el reinado del rey ceremonioso.

En el penúltimo capítulo, y último centrado en la vida de Pere el Cerimoniós de forma cronológica, se estudian los años 1376-1387. Los acontecimientos que el autor destaca de esta última etapa de la vida del rey se centran en sus esfuerzos en Sicilia, Atenas y Neopátria; aunque no abandona el tratamiento del problema más longevo de la vida del rey como es el problema sardo. Al igual que en el anterior capítulo, el autor vuelve al final de éste a apartarse de la narración puramente cronológica y analiza con mayor detalle que con anterioridad las relaciones personales de su casa con otros grandes nobles del territorio.

Para concluir, se añade un último capítulo que sirve al lector para contextualizar de algún modo toda la narración política centrada en la figura del rey que ha ido leyendo en los capítulos anteriores. El autor con este final busca explicar un buen puñado de cuestiones políticas, económicas y sociales que aparecen constantemente en el libro, sobre las cuales al lector le falta información. En esta contextualización final que hace el autor se percibe la ausencia de comparación de los hechos que suceden en la Corona de Aragón con otros similares que se están dando simultáneamente en toda Europa; hubiera podido ser interesante comparar las uniones aragonesa y valenciana con otras experiencias que se están viviendo en cronologías similares dentro del continente europeo.

Con todo, el libro se ha convertido ya en una obra de referencia para los estudiosos del reinado de Pere el Cerimoniós, como trabajo de síntesis necesario y genuino. Además, el libro cumple perfectamente su máximo objetivo planteado que no es otro que ofrecer la guía más completa y actualizada de todos los acontecimientos de la vida del rey Pere el Cerimoniós, sirviendo como un trampolín privilegiado para una futura serie de investigaciones centradas en la vida y obra de este rey.

GUILLEM CHISMOL

(Personal investigador en formació, Dpt. H. Medieval i
Tècniques Historiogràfiques, Universitat de València)